

JOAN PERUCHO, ESCRIPTOR

Text: LLUÍS BONADA / Fotos: RICARD CUGAT

"Ens hem equivocat escrivint en català"

L'escriptor Joan Perucho, el més traduït a l'estranger, farà setanta-vuit anys el dia 7 de novembre. Aquí reflexiona sobre la seva vida, sobre la mort i sobre una altra mort, la de Catalunya i de la llengua catalana, segons que pronostica.

Joan Perucho ha recollit tota la seva poesia en el volum número 8 de les seves *Obres completes* (Edicions 62). Inclou el seu darrer llibre de poesia, *Els jardins botànics* (Proa).

—*Com és un dia de la vida de Joan Perucho? Comencem pel matí.*

—Em llevo de bon matí. A les sis. M'acompanyen dos gats. Els mimo i els traspasso la meva tendresa. Tinc gats perquè no tinc cap nét. Cinc fills i cap nét. Els gats conserven la innocència, un producte que ha desaparegut de la faç de la terra. Preparo el paté dels gats i a les set faig l'article.

—*Us costa molt, fer-lo?*

—Ara em surt a raig. Quan no tenia ofici em costava molt. Sempre estava pendent de si l'adjectiu era l'escaient. Amb els anys vas agafant una *allure*, una seguretat.

—*Bé, ja tenim fet l'article...*

—Aleshores em vesteixo i me'n vaig a fer una mica d'exercici, pels carrers. A passejar. Normes dels metges. Estic molt bé, gràcies a Déu. Gens de colesterol. Tinc una mica de sucre, que en diuen senil, el que he de tenir per la meva edat. Has d'anar en compte de no menjar xocolata.

—*Quin trajecte feu?*

—Vaig a visitar els meus amics llibreters.

—*La passió pels llibres no s'ha pansit, amb els anys?*

—Gens ni mica. M'agrada tocar-los i acaronar-los com una joia. Les pells, l'olor de les tintes, la tipografia, el cruiximent dels papers... El 95, amb motiu dels meus setanta-cinc anys, el conseller Guitart

va proposar de fer-me una exposició, "Joan Perucho i el seu món" al Palau Robert, amb els llibres antics i els meus Picassos i Tàpies. He fet els setanta-cinc, els setanta-sis, els setanta-set i el dia 7 faré els setanta-vuit, la meua obra és traduïda a vint-i-cinc idiomes i finalment m'han dit que es farà al setembre de l'any que ve.

—*Ja hem tornat del passeig.*

—A casa, a dinar. He deixat de menjar, després d'haver deixat de fumar i de beure. Sóc de l'Acadèmia Espanyola de Gastronomia perquè vaig fer un llibre de cuina amb Nèstor Luján. Menjo només verdura. M'ho faig jo mateix. El gran sedant per a mi és cuinar. Uns pèsols estofats és ara el millor plat del món per a mi. Però han de ser del poble d'aquí al costat. Nèstor Luján i jo érem inapetents perquè les nostres mares cuinaven molt bé i com que teníem curiositat per les coses sabíem com la mare feia el sofregit. Pla defensava la cuina prehistòrica. La sardina a la brasa. Luján i jo buscàvem el plat més complicat de fer. I vam arribar a la conclusió que el plat més quintaessenciat és la Llebre a la Royal. Macerada, a sol i serena, etcètera. Nèstor i jo fumàvem pels descosits i defensà-

vem el whisky de Malta, sense gel ni aigua.

—*Però ara heu hagut de tornar a la cuina de Pla.*

—Sí, home, és clar. Aquelles posicions s'han d'abandonar.

—*Ja hem dinat.*

—Prenc cafè. Amb la dona. Llegeixo el llibre que he comprat. O bé anem al cinema. La meua dona

"A Catalunya som davant un suïcidi col·lectiu. Els escriptors ens hem equivocat escrivint en una llengua que no es parlarà. Abans teníem poder d'absorció i ara en tenen els altres."

ara mira *Nissaga de poder*. El mal hi és tan ostensible que em fa mal. Me'n vaig a estirar-me al llit. No hi ha manera. Tots els serials són pèssims des del punt de vista cultural, però creen un poder màgic de convicció.

—*Arribem al vespre.*

—Llegeixo. O si hi ha una pel·lícula a la televisió, la miro. Però estic molt empipat perquè les bones les fan a les dues o les tres de la matinada. I no puc. Jo a les onze ja em quedo adormit.

—*Teniu cap afecció?*

—Sempre he tingut la meua vida ocupada i no l'he haguda d'omplir de coses externes a mi. El meu pare em va educar per al treball. Era botiguer. Em va portar als Germans de la Doctrina Cristiana i quan fèiem festa, el dijous a la tarda, i també durant les vacances, em feia anar a la botiga. He viatjat molt. La vida m'avorreix una mica. La meua vida va cap al camí de l'avorriment total. Sé que la vida s'acaba i estic d'acord amb aquesta situació. Només demano un trànsit plàcid. Tant me fa morir-me com no. Vaig haver de batejar un fill *in articulo mortis*, pronunciant les paraules sacramentals jo mateix. Això et marca. Sóc catòlic. La meua vida consisteix a omplir els buits de l'avorriment.

—*Hi ha cap qüestió que us obedeixi?*

—Que a Catalunya som davant un suïcidí col·lectiu. D'aquí a deu anys, *Finis Cataloniae*. Crec que els escriptors ens hem equivocat escrivint en una llengua que no es parlarà. Ningú no parlarà català. La natalitat més baixa del món és la dels catalans. La gent catalana quan s'adreça a un desconegut ho fa en castellà. A Alemanya hi ha dos milions de turcs però han de parlar alemany per demanar el pa.

Aquí, com que som un país sense estat, no. Fins a Andorra si parles en català amb els cuiners i cambrers et diuen "*no lo entiendo*". Això és un problema de faves comptades. És biològic. Ni immersions lingüístiques ni lleis. A Banyoles, quan hi vivia, un noi pel carrer em va dir: "I tant que ho sóc", de català, "però els meus pares poc que ho són". Abans teníem poder d'absorció. I ara els que en tenen són els altres.

—*La vida de jutge us va arribar a interessar?*

—No he estat jutge perquè en tingués vocació. El fet de ser-ho m'ha permès de ser escriptor independent. D'una altra manera, m'hauria blegat als interessos dels editors. El que justifica la meua funció a la terra és ser poeta. Sabeu per què vaig abandonar la carrera de jutge? La guàrdia civil havia agafat un lladre. A Gandesa. I me'l porten. I jo dic, faré l'interrogatori jo mateix. Després de les pregun-

tes sobre les dades personals, a la primera pregunta, em diu, "si em rota pels collons li ho diré". En quaranta anys no m'havien dit mai, això. Tots els funcionaris escoltant què faria jo. Li vaig dir, miri, aquesta observació, jo ho sento molt, però constitueix un altre delictes. A més d'instruir-li el sumari per robatori, se li n'obrirà un altre per desacatament i haurà d'anar a la presó. El fet em va donar l'índex de com estava el moment: hi ha una crisi del principi d'autoritat. Arribava al jutjat amb una bola a l'estómac. També li passava al catedràtic Antoni Comas, perquè no sabia què li preguntarien els alumnes. I vaig pensar tanta feina perquè se't faci una bola a la boca de l'estómac o facis un infart, més val que ho deixis. I vaig demanar l'excedència. Vaig sortir de la carrera. Comas, pobret, va aguantar fins al final i es va morir d'un atac. A Gandesa em va passar una altra cosa que em va marcar. L'al-

calde em va dir un dia si havia vist mai el cementiri dels italians. A l'Ebre en van morir molts. La porta era rovellada. En obrir-la, vaig quedar lívid. L'herba arribava fins al pit. L'altar era enderrocat. Les làpides de les tombes, que en la imaginació de l'alcalde eren de marbre, eren simplement de ciment armat i la pluja i el vent les havia fetes malbé. Sobre cada tomba hi havia la inscripció llatina *Veni, vidi, vici*. Algunes tombes eren obertes i s'hi veien els esquelets i la xapa del cinturó. Quines coses que té la política i la vida. Això em va donar idea de la relativitat del món.

—*Penseu fer més poesia, després del volum de les Obres Completes que l'aplega tota?*

—Tinc dos llibres fets, *La mirada d'Antinea* i *Els morts*. El que no puc fer més és novel·la. Les editorials em destrueixen llibres

meus de poesia perquè no es venen. En fan pasta de paper. Això és la barbàrie. No és una actitud cultural. Que donin els llibres a escoles i biblioteques.

—*Per què creieu que heu tingut més acceptació com a narrador i articulista?*

—Perquè hi ha el poeta. La gent el que no vol és llegir poemes. És una arquitectura per a la qual no se sent cridada. Només accepta la poesia dins d'una fabulació. En els meus articles hi ha sempre un moment d'erudició, un moment de reflexió i un moment de poesia.

—*Com us considereu, un escriptor bilingüe català-castellà?*

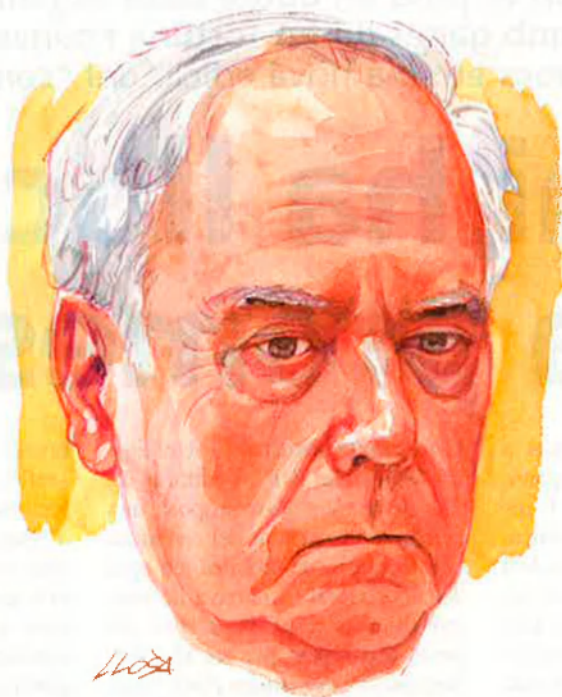
—Jo sóc bilingüe, perquè escric en dues llengües, però la meua llengua és la catalana. La meua poesia és en català. El juliol del 87, Pere Gimferrer, Fernando Lázaro Carreter i Martí de Riquer em van venir a buscar perquè jo fos de l'Acadèmia Espanyo-

"L'Ajuntament d'Albinyana no permet que les meves cendres siguin enterrades al terra del cementiri. La cosa més trista que et pot passar és de ser rebutjat pel poble que estimes."

la i em van fer signar una carta que era humiliant. Després d'haver estat cursada, vaig dir que no volia ser-ho. Era per demanar el vot a tots els acadèmics, però s'hi deia que l'aspirant era un admirador d'ells. I no és veritat. Perquè la majoria no els conec. La nit vaig rumiar-hi. Mai no he dit una mentida tan grossa. I vaig renunciar-hi. Una carta dirigida als acadèmics que diu que ser acadèmic constituïria una feïç oportunitat per a tractar-lo personalment i acostar-me a una obra rellevant per la qual sempre he sentit una gran estima. Malgrat tot, surto a *El cànon occidental*.

—Com tenim el món d'Albinyana? El poema que tanca el vostre darrer llibre, *Els jardins botànics, i, per tant, el volum de la poesia completa, es titula Comiat a Albinyana*.

—No sé si sap què ha passat. Fa dos anys van batejar les escoles públiques del poble amb el meu nom. Van fer una gran festa. Van venir-hi Guitart i Pujals, consellers de Cultura i d'Ensenyament. Es va editar un llibre, *Perucho i Albinyana*, amb una selecció de textos meus on apareix el poble, i el text del discurs dedicat a recordar com vaig descobrir el poble, de la mà de l'Apel·les Fenosa. I al cap d'uns mesos la dona i jo vam dir, mira, ara que l'església catòlica admet la incineració dels cadàvers, per què no fem una cosa, per què no ens cremem i diré que les cendres les posin al terra del cementiri i així no els fas obrir cap nínxol? Més net, més poètic. I agafo el telèfon i parlo amb l'alcalde. Que en comptes de ser enterrat al panteó voldria que m'enterressin al cementiri, a terra. Contesta de l'alcalde: no pot ser, de cap de les maneres, vostè ha de comprar un nínxol aquí. Si tothom pensés com vostè, afegeix, no podríem vendre nínxols ni cobrar els arbitris d'enterrament i de conservació i no pot ser. I com que no pot ser, he disposat al testament que dispersin les meves cendres al bosc de castanyers que hi ha entre

—Llegiu tant com abans?

—Menys. La literatura m'ha començat a avorrir. Ara tot em sona a 'déjà vu'. Quan eres jove i no sabies res del món, volies descobrir les relacions entre home i dona als llibres. Però arriba un moment que tant te fa. Després busques altres coses.

L'assaig. La poesia, que és la cosa més important del món. I la meva passió per la literatura s'ha convertit en bibliofília, que és una altra cosa.

passat a mi: que sigui rebutjat pel poble que estima, poble que ha donat la volta al món a través dels meus llibres. Quan vaig ser a Nova York vaig anar a una llibreria i en ensenyar la meva targeta de crèdit el llibreter em va dir si era el mateix Joan Perucho de les *Històries Naturals*, el gran escriptor Joan Perucho, que admirava, juntament amb els seus amics. Això no m'ha passat mai al meu país. El dia que es va fer la presentació a Nova York de l'edició nord-americana de l'editorial Alfred A. Knopf, no sé qui va dir aquestes insensates paraules: "Estem tan contents que una obra catalana s'hagi traduït a l'anglès, que hem acordat proposar el traductor, David Rosenthal, com a Creu de Sant Jordi". Va ser dit ignorant que jo no la tenia. La hi van donar i al cap de dos anys me la van donar a mi. Jordi Pujol va dir-me: "Ja sé que us l'havien d'haver donat abans, però les coses van com van".

Prades i Poblet. Estaré de cara al paisatge urbà més il·lustre de Catalunya. Hi ha enterrats els nostres reis. En el poema "Comiat a Albinyana" ho anuncio: "No seré enterrat aquí/ poble que antany estimava./ Em dispersaré en cendres/ vora el gran bosc de castanyers/ on, entre Poblet i Prades,/ es troba la tendresa antiga/ del *Llibre de Cavalleries*". Això és una cosa que m'ha afectat molt. Que al final de la meua vida hagi de presenciar aquestes ximpleries... S'ha acabat el bròquil. Ja prou. Els meus fills dispersaran les cendres i jo, feliç.

—Amb quin sentiment torneu a Albinyana?

—No hi he posat més els peus. El que m'ha afectat molt és que cap veí no ha vingut a dir-me res. És molt fort, això. Ni la directora de les escoles que porten el meu nom. Ni una carta col·lectiva dels nens... Si és un poble on no m'estimen, *au revoir mes amours*. La meua filla sí que hi va. Jo, mai més no hi tornaré. Mai més. La cosa més trista que pot passar a un escriptor és el que m'ha

